

HÄLLRISTNINGAR I TJUST

STENBERGA och RÖSSLE I TÖRNSFALLS SOCKEN

Rapport över inventering och dokumentation av hällristningar

Utfört 2012 av Sven-Gunnar Broström, Kenneth Ihrestam och Roger Wikell
I samarbete med och på uppdrag av Joakim Goldhahn, Linnéuniversitetet

Inledning – om projektet ”Bilder av ostkustens bronsålder”

Tjust omnämns första gången av den gotiske historieskrivaren Jordanes i dennes ”*De origine actibusque Getarum*” från 500-talet efter vår tideräknings början. Enligt Jordanes härstammade goterna från ön Scandza och han ger även en kort geografisk beskrivning där skilda folkstammar i Skandinavien omnämns. Bland de senare återfinns vi ”*theustes*” som tolkats som ”Tjustbor”. Enligt Stefan Brink finns det inget som hindrar att namnet på området går tillbaka till bronsåldern (Brink 1999: 426). Även andra ortnamn i Tjust har ansetts kunna härledas till denna tid (Ericsson 2008). Än idag domineras tjustbygdens landskap av monument från bronsåldern, främst i form av talrika rösen men också av välbevarade bronsåldersmiljöer där relationen mellan en rad samtida fornlämningar är tydlig – skärpstenshögar, odlingsytor, skålgropar och figurristningar, rösen, skeppsformade stensättning, resta stenar, stensättningar, etc.

Tjust omnämns också ofta som ett av landets viktigare hällristningsområden (Goldhahn 2006). I själva verket är det bara i en del av Tjust som vi känner till bildristningar. Huvudparten återfinns i socknarna Lofta, Gamleby och Törnsfall. Någon enstaka är känd i Gladhammar socken. I övriga socknar förekommer i endast skålgropar.

Förvånande nog har det skett mycket ringa forskning om tjustbygdens hällristningar. Mest känd är skeppsbilderna från Hjortekrog i Törnsfall socken (Widholm 1998). Övriga platser är endast kända inom en mindre esoterisk krets av hällristningsforskare. Följande rapport ingår i ett forskningsprojekt som syftar till att ändra denna situation och belysa ”Bilder av ostkustens bronsålder”. Projektet leds av Joakim Goldhahn vid den humanvetenskapliga institutionen vid Högskolan i Kalmar. Projektet, som bekostas av medel från Crafoordska stiftelsen, har som mål att studera variationen av bronsålderslandskap från Blekinge i syd till Tjust i norr (Widholm 2007, Dahlin 2008; König 2008).

I det sistnämnda området är målet att sammanställa tidigare forskning, samt att inventera, dokumentera och beforska områdets hällristningar. Det vetenskapliga arbetet leds av Joakim Goldhahn medan arbetet med att dokumentera och inventera hällristningar utförs av Sven-Gunnar Broström, Kenneth Ihrestam och Roger Wikell. I första hand gäller det att utföra en noggrann nytolkning av figurerna på de kända hällristningsplatserna. Dokumentationen av dessa skall, i mån av tid, även kompletteras med viss nyinventering av tidigare okända hällristningar. Genom detta får man en komplettare bild av Tjusts hällristningar samt i vilka områden som bronsålderns människor rört sig.

Redogörelse för dokumentation av hällristningar inom två områden i Törnsfalls socken

Stenberga.

Området är beläget ca 600 meter NNV om korsningen E22 och Västerviksfarten. Inventeringsområdet är ca 1 x 0,5 (NV – SO) km stort och består av en låg bergås med omgivande sluttningar. På åsen ligger ett så kallat Tjustgravfält med rösen, stensättningar och en skeppsättning. På framför allt åsens sydvästsluttning finns enstaka rösen och även flera skärvtenshögar. Inga hällristningar var tidigare kända i området. Vid vår inventering hösten 2012 fann vi 8 skålgropsförekomster. Samtliga är belägna i sluttningen sydväst om ”Tjustgravfältet”.

Rössle

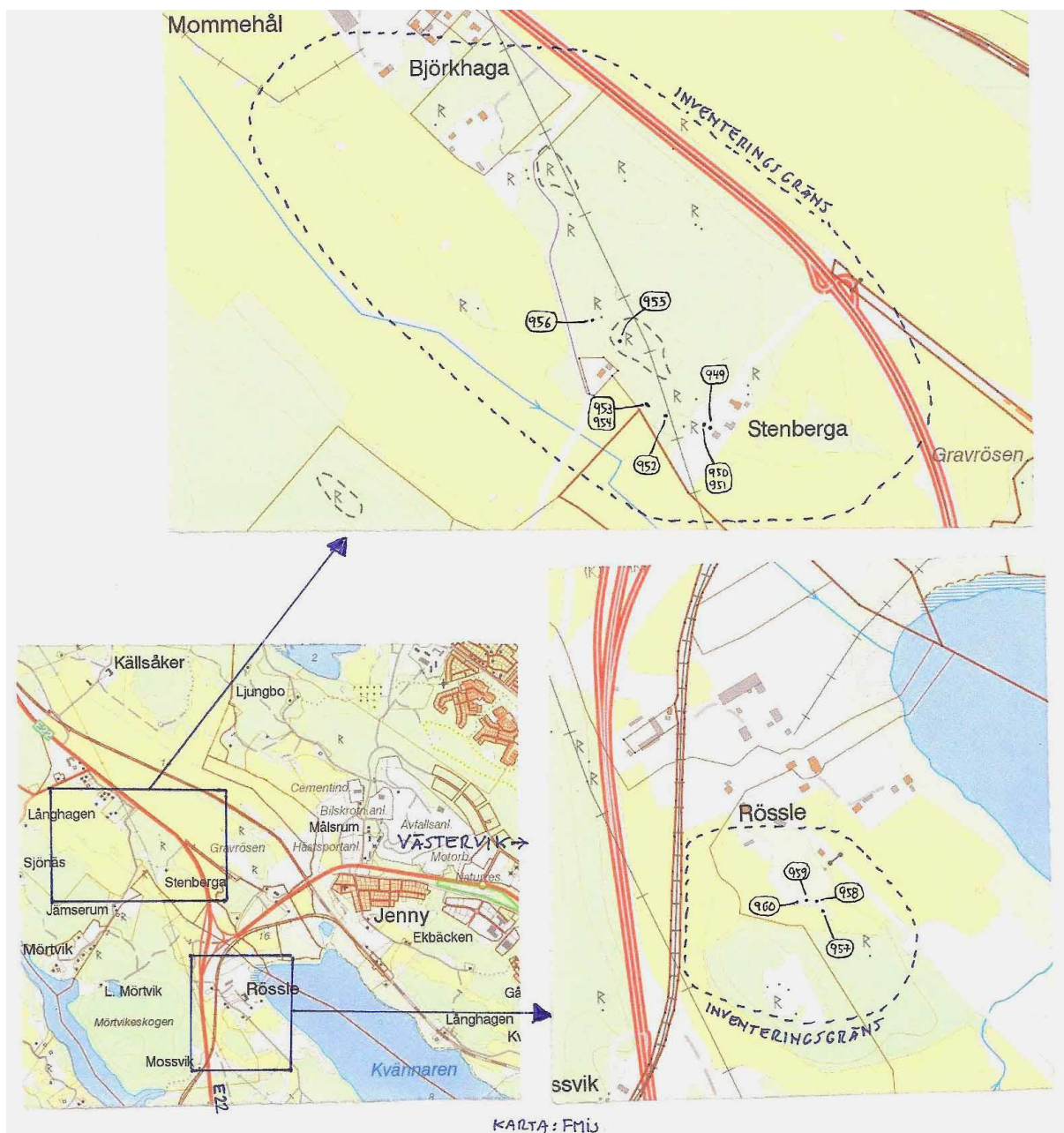
Detta område är beläget ca 600 meter SSO om korsningen E22 och Västerviksfarten. Inventeringsområdet är ca 0,7 x 0,3 (NV – SO) km stort och består av en mindre bergshöjd och en norr därom liggande odlad platå. På höjden ligger en grupp fornlämningar i form av ett röse, stensättningar och en skärvtenshöjd. Inga hällristningar var tidigare kända i området. Vid vår inventering hösten 2012 fann vi 4 skålgropsförekomster. Samtliga är belägna i anslutning till den odlade ytan norr om röseberget.

Referenser

- Brink, Stefan. 1999. Social order in the Early Scandinavian landscape. In: Fabeck, Charlotte & Ringtved, Jytte (eds.). *Settlement and landscape*. Aarhus. Jutland Archaeological Society, 423–439.
- Broström, S-G. & Ihrestam, K. 2006. Katalog. I Skoglund, P. *Hällristningar i Kronobergs län. Motiv, myter och dokumentation*. University of Lund Institute of Archaeology, Report Series No 97. Malmö.
- Dahlin, Michael. 2008. Skärvtenshögar i Misterhults socken – en analys av deras placering, datering och kontext. I: Goldhahn, Joakim (red.). *Gropar och monument – en vänbok till Dag Widholm*. Kalmar Studies in Archaeology IV. Kalmar, 233–254..
- Ericsson, Alf. 2008. Hjortekrog, Skvagerfall och TMHörtinge – finns det ortnamn från bronsåldern? I: Goldhahn, Joakim (red.). *Gropar och monument – en vänbok till Dag Widholm*. Kalmar Studies in Archaeology IV. Kalmar, 205–232.
- Goldhahn, Joakim. 2006. *Hällbildstudier i norra Europa. Trender och tradition under det nya millenniet*. Gotarc Serie C. Arkeologiska Skrifter 64. Göteborg.
- König, Lena. 2008. Nya gropar och monument från Torhamnshalvön i Blekinge. I: Goldhahn, Joakim (red.). *Gropar och monument – en vänbok till Dag Widholm*. Kalmar Studies in Archaeology IV. Kalmar, 255–269.
- Petersson, Magnus. 2009. *Hällristningar vid smålandskusten. Rengöring och dokumentation 2007-2008*. Kalmar Läns Museum, Rapport 2009:1. Kalmar.
- Widholm, Dag. 1998. *Rösen, ristningar, riter*. Acta Archaeologica Lundensia, Series tertia in 8° minore 7. Lund.
- Widholm, Dag. (ed) 2007. *Stone ships – the sea and the heavenly journey*. Kalmar Studies in Archaeology III. Kalmar.

Statistik över hållristningar vid Stenberg och Rössle.

RAÄ-nr	Registrerat innehåll enl. FMIS	Nyregistrering 2012
	Inget känt	
12 nyfynd		78 skålgropar 2 rännor
Summa	<u>Totalt 0 figurer</u>	<u>Totalt 80 figurer</u>

HÄLLRISTNINGAR I TJUST

Inventering och dokumentation av hållristningar utförd 2012 av
Sven-Gunnar Broström/ Kenneth Ihrestam/ Roger Wikell

Stenberg

Objekt	Beskrivning av förekomsten	Terräng	Orientering
949	Hållristning 0,7 x 0,5 m (NV – SO) bestående av <u>6 skålgropar</u> 3 – 4 cm i diameter och 0,5 cm djupa. Belägen på liten låg håll med odlingssten.	Hagmark 11 meter nordväst om uthushörn X = 6404004 Y = 592295	
950	Hållristning i block 1,1 x 0,7 x 0,4 m bestående av <u>3 skålgropar</u> 3 – 4 cm i diameter och 0,5 cm djupa. Blocket troligen flyttat.	Hagmark, Mindre impediment 14 meter VNV om objekt 949 X = 6404010 Y = 592289	
951	Hållristning i block 1,4 x 1,0 x 0,4 m bestående av <u>17 skålgropar</u> 3 – 5 cm i diameter och 0,5 – 1 cm djupa. Belägna på blockets sydost-sluttande översida.	Hagmark, Mindre impediment Omedelbart intill objekt 950 X = 6404010 Y = 592289	
952	Hållristning i block 1,4 1,0 x 0,6 m bestående av <u>1 skålgrop</u> 6 cm i diameter och 1 cm djup. Belägen på blockets topp.	Hagmark Mitt under kraftledning X = 6404023 Y = 592228	
953	Hållristningsområde 4 x 1 m (VNV – OSO) bestående av följande två förekomster: A/ Hållristning 2,3 x 0,4 m (NV – SO) bestående av <u>2 rännor och 19 skålgropar</u> . Rännorna är 2 – 3 cm långa, en sammanbinder två skålgropar, en utgår från en skålgrop. Av <u>skålgroparna</u> är 18 runda, 3 – 5 cm i diameter och 0,5 – 1,5 cm djupa, en är avlång, 8 x 5 cm och 1 cm djup. Belägen på låg SSV-sluttande håll.	Hagmark 3 meter nordväst om elstolpe X = 6404049 Y = 592196	
954	B/ Hållristning 0,2 x 0,1m (NV – SO) bestående av <u>2 skålgropar</u> 4 cm i diameter och 0,5 cm djupa. Belägen på samma hållsluttning.	1,5 meter VNV om A	
955	Hållristning bestående av <u>1 skålgrop</u> 4 cm i diameter och 0,5 cm djup. Belägen på låg SSV-sluttande håll.	Hagmark 10 meter SSO om skärvestenshög 19 meter sydväst om skeppsättning X = 6404137 Y = 592162	
956	Hållristning i block 2,8 x 2,6 x 1,8 m bestående av <u>2 skålgropar</u> 4 cm i diameter och 0,5 cm djupa. Beklägen på blockets topp.	Hagmark 15 m sydväst om skärvestenshög X = 6404177 Y = 592111	

Rössle

Objekt	Beskrivning av förekomsten	Terräng	Orientering
957	Hällristning bestående av <u>1 skålgrop</u> 5 cm i diameter och 0,5 cm djup. Belägen mitt på plan häll.	Hagmark 1 meter SSV om stensättning Raä X = 6402785 Y = 592940	
958	Hällristning bestående av <u>1 skålgrop</u> 4 cm i diameter och 0,5 cm djup. Belägen på låg hållrygg	Hagmark 25 meter nordväst om objekt 957 X = 6402800 Y = 592930	
959	Hällristning 1,1 x 0,8 m (N – S) bestående av <u>22 skålgropar</u> 3 – 5 cm i diameter och 0,5 cm djupa. Belägen på låg plan häll.	Hagmark X = 6402802 Y = 592911	
960	Hällristning bestående av <u>1 skålgrop</u> 4 cm i diameter och 0,5 cm djup. Belägen på krön av låg häll.	Hagmark X = 6402799 Y = 592896	

Objekt 959 vid Rössle. FOTO: S-G Broström